A hand is shown holding a yellow ribbon against a background of teal and yellow ribbons. The ribbons are layered and cross each other, creating a sense of depth and movement. The hand is positioned in the lower right quadrant, with fingers gripping the yellow ribbon. The background is a light grey wall.

Sosiaalisen kestävyys- seuranta

Indikaattori-selvityksen havainnot

Selvityksen toteutus

Talvella 2020-2021 tehtiin Sosiaalisen kestävyden indikaattorit –selvitys

Selvitys oli tiivis ja käytännönläheinen työpöytätyönä tehty indikaattorikatselmus.

Tarkastelua kohdennettiin mm. suurten kaupunkien vapaaehtoiseihin raportteihin (Voluntary Local Review, VLR), kansainvälisiin kaupunkiesimerkkeihin, sähköiseen hyvinvointikertomukseen sekä sellaisiin nettisivuihin ja kirjallisuuslähteisiin, jotka keskittyvät indikaattoreihin.

Sosiaalisen kestävyden indikaattorit – selvitys

Kestävän kehityksen ulottuvuudet

YK:n kestävän kehityksen (Sustainable Development Goals, SDG) ulottuvuudet ovat taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys.

Sosiaalinen kestävyys on ekologista kestävyyttä vieraampi kokonaisuus, vaikka näkyekin vahvasti kuntien toiminnassa mm.

- ✓ hyvinvoinnin edistämisen työnä
- ✓ tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden, turvallisuuden sekä työllisyyden ja sivistyksen toimissa

Tiedolla johtaminen

Sosiaalisen kestävyuden kokonaisuuteen liittyvää tietoa käytetään kunnissa laajasti osana tiedolla johtamista jo nyt, vaikka sitä ei nivottaisikaan juuri sosiaalisen kestävyuden termin alle.

Sosiaalisen kestävyuden parantaminen on poikkihallinnollista työtä ja jokaisella toimialalla on tärkeä rooli sen edistämiseksi.

Huomiota tulisi kiinnittää erityisesti tiedon siiloutumisen estämiseen ja tiedon viestintään yli toimialarajojen niin kuntatasolla kuin kansallisestikin, koska sosiaalinen kestävyys on erityisen poikkihallinnollinen kokonaisuus, jossa vaikuttavuus näkyy usein vuosien päästä.

Sosiaalisen kestävyuden indikaattorit tuttuja hyvinvointikertomustyöstä

- Sosiaalisen kestävyuden tavoitteita eikä indikaattoreita ei useinkaan kuntien dokumenteissa tai puheissakaan eritellä
- Sosiaalisen kestävyuden indikaattorit ovat kuitenkin hyvin laajalti käytössä, sillä esimerkiksi hyvinvointikertomusten perinteiset ”pahoinvointi-indikaattorit” ovat hyvin monet juuri näitä sosiaalisen kestävyuden indikaattoreita, esim.
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat osuus
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat osuus
- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat osuus
- Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- Työttömyys, pitkäaikaistyöttömyys
- Jne.

Tiedon aukot

Sosiaalisen kestävyuden mittaamisessa nousee esille sama ristiriita mitä mm. hyvinvointikertomustyö on jo kauan osoittanut.

Tietoa ja indikaattoreita on käytössä paljon, mutta niiden tuottamassa tiedossa on aukkoja.

- Kaupungin sisällä asuinalueet voivat olla hyvinkin erilaisia, ja kuntakohtaisten lukujen rinnalle tulisi saada asuinaluekohtaisia lukuja.
- Työikäisten ja osittain ikäihmistenkkin osalta hyvistä indikaattoreista on puutetta.
- Eri vähemmistöryhmistä, koetusta turvallisuudesta ja aikuisväestön hyvinvoinnista tietoa ei ole tarpeeksi.
- Samoin eri taustamuuttujien esilletuominen on entistä tärkeämpää sitä myöten, kun saatavilla oleva tieto sen mahdollistaa (esim. sukupuoli taustamuuttujana).

Mm. kuntien erilliskyselyillä voidaan paikata tietoaukkoja.

Ei yhtenäistä hyväksi todettua indikaattorilistaa

Sosiaalisen kestävyysindikaattoreiksi sopivia indikaattoreita on satoja.

Sosiaalisen kestävyysindikaattoreista ei ole yhtenäistä hyväksi todettua listaa, kunnat seuraavat hyvin moninaisesti ja tekevät omia painotuksiaan ja valintojaan sosiaalisen kestävyysindikaattoreiden tavoitteiden osalta.

Jatkossa tarvitaan varmasti paljon keskusteluja, mitkä kaikki ovat sosiaalisen kestävyysindikaattoreita ja mitkä eivät.

Toisaalta...

Pystyisikö edes laaja poikkihallinnollinen asiantuntijaryhmä määrittämään juuri suositeltavat indikaattorit, sillä sopivimmat indikaattorit vaihtelevat kunnittain, alueittain ja myös ajassa.

Esimerkiksi jollain alueella työllisyyteen ja työttömyyteen liittyvät indikaattorit ovat juuri nyt erityisen tärkeitä, mutta toisella alueella taas voidaan nähdä, että nyt pitäisi panostaa lasten ja nuorten terveyteen ja liikkumiseen.

Eri tahot painottavat omaa näkökulmaansa, ja listasta tulisi todennäköisesti laaja, tavallaan tarjotin, josta kunnat ja alueet voivat valita itselleen sopivimpia.

- Tällöin taas ollaan jo hyvin lähellä nykyistä sähköisen hyvinvointikertomuksen indikaattorimaailmaa.

Sähköinen hyvinvointikertomus

- SHVK:ssa on hyvin laajasti juuri sosiaalisen kestävyysindikaattoreita ”tarjottimella” kunnille käytettäväksi.
- Indikaattorit ovat soveltuvia eritoten hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien tekoon sekä kuntien strategiatyön avuksi hyvinvoinnin edistämisen osalta.
- THL:n minimitietosisältö sisältää lukuisia sosiaalisen kestävyysindikaattoreita ja myös Hyte-kerroinindikaattoreissa on tyypillisiä sosiaalisen kestävyysindikaattoreita.
- Ts. mikäli näitä indikaattoreita on ollut laajasti käytössä, pulaa sosiaalisen kestävyysindikaattoreista ei ole.
- Hyvien indikaattorien käyttöä on tärkeää jatkaa, ja poimia uusia mukaan lisäksi.
- Tärkeintä on pitää huolta, että indikaattorit ovat soveltuva toimintaympäristöön ja kunnan strategiaan tavoitteisiin.

Sosiaalisen kestävyuden käsite

Indikaattoreiden kehittämistarpeet voivat liittyä sosiaalisen kestävyuden käsitteeseen: lavean käsitteen alle voi mennä lukuisa joukko indikaattoreita, jolloin mittaaminen voi kohdistua epäoleelliseen.

Onko jatkossa tarpeen supistaa tai määritellä tarkemmin sosiaalisen kestävyuden käsitettä?

Toisaalta: kuinka tarkka määrittely on mahdollinen. Sosiaaliseen kestävyyteen liittyvät hyvin monet asiat kunnan toiminnassa.

Huomio selvityksen tiimoilta: indikaattorit jaotellaan yleisimmin 17 kestävä kehityksen tavoitteen alle, kolmijakoa ekologinen, taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys ei niinkään käytetä.

Miten valita sosiaalisen kestävyuden indikaattoreita?

Valittaessa sosiaalisen kestävyuden indikaattoreita kannattaa tehdä tietoisia valintoja sen suhteen, miten painottaa mm.

- ilmiön tärkeyttä, jota indikaattori kuvaa
- kunnan kykyä vaikuttaa indikaattorin kuvaamaan ilmiöön
- miten paljon indikaattorien valintaan vaikuttaa tekninen helppous (tiedon saamisen vaiva ja tiedon ajantasaisuus/reaaliaikaisuus)
- valittavien indikaattorien validiteetti (kuvaa haluttua tavoitetta/ilmiötä) ja reliabiliteettia (tekninen luotettavuus)
- mahdollisuus vertaisryhmien keskinäisen vertailtavuuteen, mahdollisuus vertailuun myös ajassa (aikasarjat)

Indikaattorien valinnassa tärkeää keskittyä ilmiöihin ja niitä kuvaaviin mittareihin, joilla on suuri siirtovaikutus eli asian kuntoon saattaminen vaikuttaa suotuisasti moniin muihin sosiaalisen kestävyuden osa-alueisiin. Esimerkkinä tällaisesta ilmiöstä voisi olla asunnottomuus. Suomessa onkin noudatettu asunto ensin –mallia. Kun asunnoton saa asunnon, auttaa se muiden sosiaalisten ja terveydellisten ongelmien ratkaisemista.

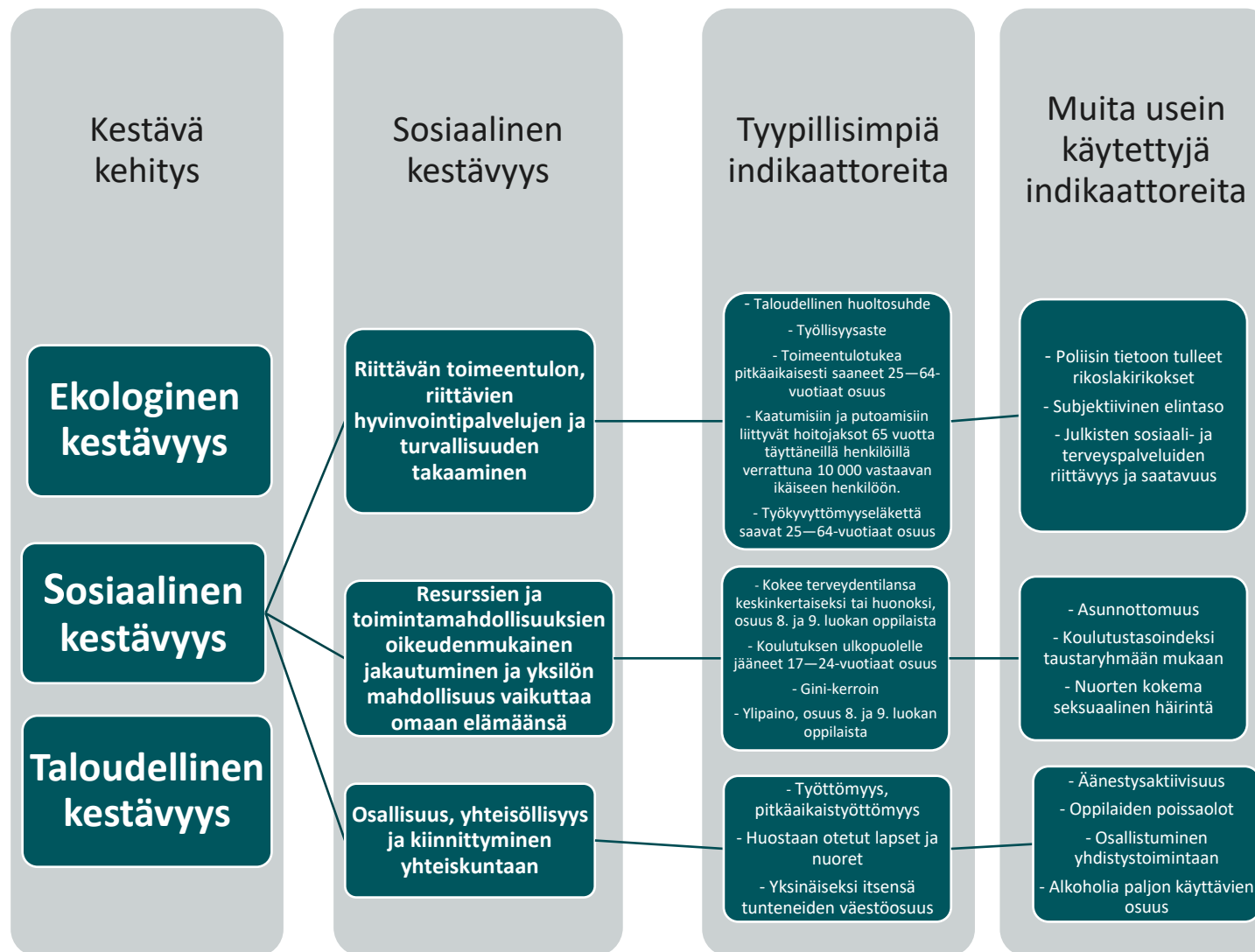
Suurten kaupunkien ja kansainväliset esimerkit

- Suomessa suurissa kaupungeissa tutkimus- ja tilastotuotanto on laajaa ja korkeatasoista. Näistä voi oppia laajasti, monet tiedot löytyy yleisistä tietolähteistä ja kuntien välisiä vertailuja on mahdollista tehdä.
- Kansainvälisten esimerkkien tarkastelu vahvisti näkemyksen, jonka mukaan yhtä yhteistä kaikille kaupungeille sopivaa kestävän kehityksen seuranta- ja raportointijärjestelmää ei tällä hetkellä ole käytössä. Erilaisia viitekehyksiä ja indikaattoreita on runsaasti. Kaupungit käyttävät itse valitsemiaan indikaattoreita, ja ne ovat hyvinkin moninaisia.

Tyypillisiä sosiaalisen kestävyuden indikaattoreita

Esityksen lähtökohdat

- Ilmiön perusjäsenitys ja osa indikaattoreista STM:n raportista *Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistiota 2011:1*
- Kaikki HYTE-kertoimen tulosindikaattorit mukana pääindikaattoreissa
- Lisäksi täydennyksiä suurten kaupunkien käyttämistä indikaattoreista
- Huomattava, että erityisesti suurten kaupunkien muodostamia indeksejä ja asuinalueiden eriytymistä kuvaavia indikaattoreita ei ole esityksessä mukana

Sosiaalinen kestävyys

Riittävän toimeentulon, riittävien hyvinvointipalvelujen ja turvallisuuden takaaminen

Resurssien ja toimintamahdollisuuksien oikeudenmukainen jakautuminen ja yksilön mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä

Osallisuus, yhteisöllisyys ja kiinnittyminen yhteiskuntaan

Tyypillisimpiä indikaattoreita

- Taloudellinen huoltosuhde
 - Työllisyysaste
- Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25—64-vuotiaat osuus
 - Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65 vuotta täyttäneillä henkilöillä verrattuna 10 000 vastaavan ikäiseen henkilöön.
- Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25—64-vuotiaat
- Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17—24-vuotiaat osuus
 - Gini-kerroin
- Ylipaino, osuus 8. ja 9. luokan oppilaista
- Työttömyys, pitkäaikaistyöttömyys
 - Huostaan otetut lapset ja nuoret
- Yksinäiseksi itsensä tunteneiden väestöosuus

Muita usein käytettyjä indikaattoreita

- Poliisin tietoon tulleet rikoslakirikokset
 - Subjekttiivinen elintaso
- Julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden riittävyys ja saatavuus

- Asunnottomuus
- Koulutustasoindeksi taustaryhmään mukaan
 - Nuorten kokema seksuaalinen häirintä

- Äänestysaktiivisuus
- Oppilaiden poissaolot
- Osallistuminen yhdistystoimintaan
- Alkoholia paljon käyttävien osuus

FCG.

Hyvän elämän tekijät